Kuuleminen eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnassa 12.5.2021

Asiantuntijalausunto hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi vesiliikennelain muuttamisesta (HE 54/2021 vp)

Suomen Meripelastusseura kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto ja tulla kuulluksi hallituksen esityksestä vesiliikennelain muuttamisesta ja haluaa tuoda lausunnossaan esille seuraavaa.

Yleistä

Esitetyt muutokset vesiliikennelakiin ovat yleisesti hyviä ja kannatettavia.

Meripelastusseura pitää lausunnolla olevaa hallituksen esitystä ja sen sisältämiä uudistuksia vesiliikennelakiin tarpeellisina ja uskoo esityksen muutosten parantavan vesiliikenneturvallisuutta sekä selkeyttävän niin vesiliikenteeseen liittyviä vastuita veneilijöille kuin vesiliikennelain valvontaakin.

Myös kanavia ja avattavia siltoja sekä merenkulun turvalaitteita koskevat muutokset selkeyttävät eri vastuita ja osaltaan parantavat vesiliikenteen turvallisuutta.

Säädösten ja määräysten oltava jatkossakin hyvin kansalaisten saatavilla

Yhtenä vesiliikennelain uudistuksen tärkeänä tavoitteena oli koota vesiliikenteen liikenne- ja pelisäännöt yhteen helpommin kansalaisten saataville. Nyt lausunnolla olevassa muutosesityksessä lisätään lakiin alemman asteista sääntelyä, mikä on tarpeen monissa yhteyksissä.

Meripelastusseura pitää kuitenkin tärkeänä, että uudesta sääntelystä ja määräyksistä kyetään viestimään tehokkaasti kansalaisille eikä seurauksena ole palaaminen entiseen tilanteeseen, jossa eri määräykset ja säännökset olivat hajallaan vaikeasti löydettävissä.

Tapahtumaturvallisuutta parantavasta vesiliikenteen rajoittamiseen liittyvästä ehdotuksesta luopuminen

Valmistelun aikana esillä olleesta ehdotuksesta vesiliikenteen rajoittamiseksi vesillä järjestettävien tapahtumien yleisön, osallistujien tai muiden vesillä liikkujien turvallisuuden parantamiseksi on luovuttu hallituksen esityksessä. Syyksi tähän on ilmoitettu, että tapahtumien turvallisuutta ja viranomaisvastuita on syytä arvioida perusteellisemmin ja että vesillä järjestettävien tapahtumien turvallisuutta tullaan käsittelemään liikenneturvallisuusstrategian valmistelussa.

Meripelastusseura pitää kuitenkin tärkeänä, että tapahtumaturvallisuuden kehittämistä jatketaan ja että tapahtumien järjestelyihin liittyviä lupakäytäntöjä selkeytetään. Erityisesti viranomaisten keskinäisiä vastuita tulisi selkeyttää niin, että voitaisiin tehokkaasti puuttua tapahtumiin, joissa järjestäjä ei ole ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin osallistujien ja yleisön turvallisuuden takaamiseksi.

Tähän liittyen olisi luotava järjestelmä ja toimintatavat, jotta tapahtumanjärjestäjät tunnistaisivat vastuunsa ja voisivat tehdä tarvittavat ilmoitukset yhteen paikkaan, jossa tarjolla olisi myös ohjausta ja neuvontaa. Asianomaiset viranomaiset saisivat tiedon järjestettävistä tapahtumista järjestelmän yhteisestä tietokannasta.

Meripelastusseura toivoo, että vesillä järjestettäviin tapahtumiin liittyvät turvallisuusvastuut ja -velvollisuudet sekä niiden valvonta saadaan mahdollisimman pian nykytilannetta paremmalle tasolle.

Poikkeukset vesikulkuneuvoja ja niiden varusteita koskevista vaatimuksista

Pykälän 109 muutoksen mahdollistama viranomaisen harkinta myöntää poikkeuksia yksittäistapauksissa on perusteltu täydennys. Epätarkoituksenmukaisen tai hankalasti toteutettavan varustelun vaatiminen heikentää vesillä liikkujien käsitystä määräysten yleisestä mielekkyydestä. Turvallisuutta vaarantavien poikkeusten rajaaminen pois on ehdottoman tärkeä täydennys.

Turvallisuusviestintä, koulutus ja vaikuttaminen asenteisiin

Vesilläliikkujien turvallisuuteen voidaan vaikuttaa sekä normiohjauksella että järjestelmällisellä ja pitkäjännitteisellä koulutuksella, turvallisuusviestinnällä ja kampanjoinnilla. Vesiliikennelaissa korostetut päällikön vastuut ilmaisevat selkeästi, että veneilijöiden tulee kantaa vastuuta osaamisestaan sekä omasta ja muiden vesilläliikkujien turvallisuudesta.

Veneilyjärjestöjen katsastus- ja koulutustoiminnalla on merkittävä vaikutus veneilyturvallisuuden lisäämisessä. Järjestäytyneet veneilijät muodostavat kuitenkin vain murto-osan kaikista veneilijöistä. Vesiliikenneturvallisuutta voitaisiin parantaa merkittävästi saamalla myös järjestäytymättömät veneilijät turvallisuusviestinnän ja veneilykoulutuksen piiriin. Näin voisi olla mahdollista säästää jopa kymmeniä ihmishenkiä vuosittain.

Pelastusliivien käytön yleistyminen voi säästää kymmeniä ihmishenkiä vuosittain

Meripelastusseura esitti alkuperäisessä lausunnossaan vesiliikennelain kokonaisuudistukseen pelastusliivien käytön säätämistä pakolliseksi kaikissa veneissä. Tämä ei kuitenkaan toteutunut tässä muodossaan uudistetussa vesiliikennelaissa. On ilmeistä, että pelastusliivien käytön yleistyminen vähentäisi hukkumiskuolemia, joista merkittävä osa tapahtuu sisävesillä ja pienten veneiden käyttämisen yhteydessä.

Koska pelastusliivien käyttämistä ei ole säädetty pakolliseksi, oikein kohdennetun ja aidosti vaikuttavan turvallisuusviestinnän ja asennekasvatuksen merkitys on ratkaisevassa asemassa hukkumiskuolemien vähentämisessä. Päätöksenteossa olisikin turvattava viranomaisten ja järjestöjen edellytykset tehdä tätä työtä.

Turvallisuusviestinnän ja vesiturvallisuustyön jatkuvuuden turvaaminen

Ennaltaehkäisevä vesiturvallisuustyö on tällä hetkellä melko hajanaista, ja sitä toteutetaan ilman kansallista kokoavaa ohjelmaa. Toiminta on pitkälti järjestöjen ja vapaaehtoistoiminnan varassa. Laajamittaiselta ja järjestelmälliseltä vesiturvallisuutta edistävältä kampanjatoiminnalta puuttuu pysyvä rahoitus.

Meripelastusseuran näkemyksen mukaisesti kaikkien vesillä liikkuvien kansalaisten turvallisuustietoisuutta pystyttäisiin edistämään parhaiten varmistamalla vakiintuneiden vesiturvallisuustyötä tekevien järjestöjen koulutus- ja turvallisuusviestintätyön edellytykset ja jatkuvuus sekä kehittämällä uusia malleja valtakunnallisten kampanjoiden järjestämiseksi, esimerkiksi tieliikenneturvallisuustyötä vastaavasti.

Myös vesiliikenteen työryhmä on liikenneturvallisuusstrategian valmistelun yhteydessä esittänyt, että vesiliikenteen turvallisuuskampanjoinnin koordinointi ja ohjaaminen osoitettaisiin sitä jo aktiivisesti tekeville toimijoille, kuten Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitolle, Suomen Meripelastusseuralle sekä Liikenne- ja viestintävirastolle. Rahoituksen varmistamiseksi työryhmä on esittänyt lisämäärärahaa valtion talousarvioon.

Lisäksi järjestöjen ja viranomaisten tekemän vesiturvallisuustyön vaikuttavuuden parantamiseksi ja jatkuvuuden turvaamiseksi olisi muodostettava kansallinen vesiturvallisuusohjelma, jolle osoitettaisiin riittävä rahoitus.

SUOMEN MERIPELASTUSSEURA RY

Jori Nordström
Toimitusjohtaja

Marko Stenberg
Turvallisuus- ja valmiuspäällikkö